

การจัดการธุรกิจการเลี้ยงโคนม : กรณีศึกษา แสงใสฟาร์ม อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

Daily Business Management : A case study of Sangsai Farm Kumphaeng Saen District

Nakhon Pathom Province

สิรินทรทิพย์ แสงใส (Sirintip Sangsai) * ดร.สุภาภรณ์ พวงชมพู (Dr.Supaporn Pongchompu) **

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการดำเนินธุรกิจการเลี้ยงโคนม โดยใช้การสัมภาษณ์เจ้าของฟาร์มแสงใส เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ที่มีผลต่อการดำเนินธุรกิจการเลี้ยงโคนมของแสงใส ฟาร์ม โดยใช้เครื่องมือ SWOT Analysis ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การจัดการด้านองค์กร การจัดการด้านการเงิน การจัดการด้านการผลิต และการจัดการด้านการตลาด จากการศึกษา พบว่า สภาพแวดล้อมภายใน ของแสงใส ฟาร์มมีจุดแข็งที่โดดเด่นในแต่ละด้าน คือ การจัดการองค์กร ที่ตั้งฟาร์มอยู่ใกล้แหล่งรับซื้อ ด้านการผลิต มีการนำเทคโนโลยีทางการผลิตใหม่ๆ เข้าใช้ในการปฏิบัติงานฟาร์ม จุดอ่อนหลักๆ ที่พบ ด้านการจัดการองค์การขาดการจัดสรรแรงงาน เนื่องจากขาดแรงงานในการผลิต และด้านการเงิน คือขาดความรู้ในการทำบัญชีฟาร์ม ในด้านสภาพแวดล้อมภายนอก พบว่า โอกาสจากปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อด้านการผลิตของแสงใส ฟาร์มอย่างมาก คือ การพัฒนาการของเทคโนโลยีการผลิตโคนม และมีผลทางด้านการตลาด คือ โครงการนมโรงเรียน ส่วนอุปสรรค ทางด้านการผลิตคือ ราคาน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้นส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงตามไปด้วย และผลทางด้านการตลาด คือการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ส่งผลทำให้ธุรกิจโคนมไม่สามารถแข่งขันได้ในตลาดผลิตน้ำนมพร้อมดื่ม เนื่องจากโรงงานผลิตน้ำนมพร้อมดื่มหันไปใช้นมผงนำเข้าแทนการใช้น้ำนมดิบที่มีราคาสูงกว่านมผงนำเข้า

ABSTRACT

This paper is to study a daily farm business by using questionnaire to interview the head of Sangsai farm on 4 main sections: management organization, production, financial and marketing management, including internal and external environment with SWOT Analysis. The result from internal study showed that the strength of Sangsai farm was a near location to a purchasing point, and also the use of new technologies. However, the weaknesses were the lack of labor, and the lack of systematic farm accounting. In addition, the result from external study implied that external opportunities were the development of technologies and the project of milk for children in school; the threats were the high price of fuel, and the opening of free-trade area of Thailand-Australia-New Zealand, leading to the difficulty to compete in fresh milk market due to several ready-milk factories turn to use more imported milk powder than using fresh milk which has higher price.

คำสำคัญ : โคนแห้งนม ธุรกิจโคนม เครื่องรีดนมกึ่งอัตโนมัติ

Key Words : Dry cows, Daily business, Semi-automatic milking machine

*มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ภาควิชาสัตวบาล คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

**อาจารย์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทนำ

ปัจจุบันการเลี้ยงโคนมแพร่หลายไปทุกภูมิภาคของประเทศไทย ทั้งยังมีแนวโน้มของโอกาสขยายตัวเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่สภาพการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรส่วนใหญ่กลับเป็นผู้เลี้ยงรายย่อยๆ ที่ใช้แรงงานของครอบครัวเป็นหลักในการดำเนินงานในฟาร์มอีกด้วย การเลี้ยงโคนมของเกษตรกรไทยยังเกิดปัญหาขึ้นอีกหลากหลาย ทั้งสภาวะภายในของการดำเนินงานในฟาร์มเกษตรกรเอง เช่น ทางด้านต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ค่าจ้างแรงงาน ต้นทุนค่าอาหารสัตว์ปรับตัวสูงขึ้น ค่าอุปกรณ์เครื่องจักรที่เกี่ยวข้องภายในฟาร์ม และค่าดูแลเลี้ยงดูฝูงโคนมให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผลกระทบภายนอกของฟาร์มจากนโยบายที่เกิดขึ้นของรัฐบาล เช่น การเปิดเขตการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ (มานิตย์, 2553) หรือทางด้านการเรียกเก็บภาษีจากเกษตรกร ซึ่งส่งผลทำให้ประสิทธิภาพทางการผลิตของฟาร์มลดลงไป อย่างไรก็ตามแม้ว่าเกษตรกรจะพยายามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแต่ผู้เลี้ยงโคนมส่วนใหญ่มักขาดการวางแผนในการดำเนินธุรกิจของตนเอง ไม่ทราบศักยภาพทางการผลิตของฟาร์ม ตลอดจนจุดแข็ง หรือจุดอ่อนของฟาร์ม จึงทำให้ธุรกิจไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะการแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด ซึ่งคล้ายกับสภาพการดำเนินงานของฟาร์มโคนมในพื้นที่ของ แสงใส ฟาร์ม ซึ่งตั้งอยู่ใน ตำบลทุ่งลูกนก อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม มีสภาพการเลี้ยงโคนม โดยยังคงใช้แรงงานของครอบครัวเป็นหลักในการดำเนินงานฟาร์ม ตลอดจนเกิดปัญหาด้านแรงงานไม่เพียงพอในการจัดการดูแลฝูงโคนม รวมถึงทางด้านต้นทุนการผลิตและด้านราคาของวัตถุดิบอาหารสัตว์ได้ปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ไม่สามารถดำเนินงานฟาร์มได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามแม้ว่าแสงใสฟาร์มค่อนข้างจะมีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนมมานานแล้วก็ตาม แต่จำเป็นต้องมีการศึกษาถึงศักยภาพทางการผลิต คือด้านต้นทุนและผลตอบแทน รวมไปถึง

ถึงการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่มีผลกระทบ เพื่อแก้ไขปัญหาทางด้านการดำเนินงานภายในฟาร์ม และสามารถปรับเปลี่ยนการดำเนินงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์จากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่กระทบต่อฟาร์มได้ อีกทั้งยังช่วยในการวางแผนกลยุทธ์ของธุรกิจการเลี้ยงโคนมต่อไป ผลการศึกษาที่ได้สามารถใช้ประโยชน์ต่อ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในการหาแนวทาง หรือวิธีการวางแผนจัดการการดำเนินงานการเลี้ยงโคนมได้ต่อไป เพื่อธุรกิจการเลี้ยงโคนมในประเทศไทยจะสามารถดำเนินงานไปในทิศทางที่ถูกต้องและยั่งยืนต่อไป

วิธีการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ฟาร์มโคนมขนาด 100 แมรีดในเขตตำบลทุ่งลูกนก อำเภอกำแพงแสน มีทั้งหมดจำนวน 2 ฟาร์ม ใช้การเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยการสัมภาษณ์แสงใสฟาร์ม

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบพบกัน โดยตรง (Face to Face interview) ร่วมกับการเข้าสังเกตการณ์ในการเก็บข้อมูลด้านการจัดการฟาร์มทั้งหมด 4 ด้าน โดยการสัมภาษณ์ เจ้าของฟาร์มแสงใส

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้จะเป็นการวิเคราะห์ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยการพรรณนา (Descriptive) จากการใช้ SWOT Analysis ในการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการองค์กร ด้านการจัดการทางการเงิน ด้านการจัดการทางการผลิต และการจัดการทางด้านตลาด

ผลการศึกษาและวิจารณ์

การจัดองค์กรของฟาร์มแสงใส

การศึกษาถึงการจัดการองค์กร ของแสงใส ฟาร์ม พบว่า ฟาร์มมีประสบการณ์การดำเนินธุรกิจการ เลี้ยงโคนมมากกว่า 23 ปี เจ้าของฟาร์ม ปัจจุบันอายุ 58 ปี ฟาร์มตั้งอยู่ที่ เลขที่ 34/14 ตำบลทุ่งลูกนก อำเภอ กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม มีสมาชิกในครัวเรือน ทั้งหมดรวมกัน 5 คน ซึ่งแสงใสฟาร์มไม่มีการจัดสรร งาน หรือแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ เนื่องจากการขาด แคลนแรงงานในภาคการเกษตร โดยส่วนใหญ่จะใช้ แรงงานครอบครัวเป็นหลักในการดูแลกิจการฟาร์ม โคนมฟาร์ม แสงใสฟาร์มมีพื้นที่การเลี้ยงโคนมรวมกัน ทั้งหมด 70 ไร่ แยกออกเป็น สองส่วนคือ พื้นที่การ เลี้ยงโคนม 20 ไร่ และพื้นที่ปลูกหญ้าอาหารสัตว์ 50 ไร่

การจัดการด้านการเงินของฟาร์ม

พบว่า แสงใสฟาร์ม เริ่มต้นทำธุรกิจการเลี้ยง โคนมด้วยเงินลงทุนเริ่มแรก 400,000 บาท โดยการ ส่งเสริมอาชีพการเลี้ยง โคนมจากรัฐบาล มีการกู้เงินมา ลงทุนทำธุรกิจครั้งแรกจากธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส). ปัจจุบันแสงใสฟาร์มมีการ กู้เงินจากเพื่อการทำการเกษตรจากธนาคารพาณิชย์ คือ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ในวงเงิน 1,500,000 บาท เพื่อใช้ ในการดำเนินกิจการการเลี้ยงโคนม โดยการเสีย ดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 6 บาทต่อปี ในระยะเวลาการ ชำระคืน 10 ปี โดยจัดสรรเงิน ไว้ใช้ในการ ดำเนินการผลิต และซ่อมแซมโรงเรือน และอุปกรณ์ เครื่องจักรทั้งหมด แต่ไม่มีการจัดทำระบบบัญชีที่ แน่นนอนเป็นประจำและสม่ำเสมอ อีกทั้งมีการลงทุน เพิ่มในการนำเข้าเทคโนโลยีทางการผลิต และปรับปรุง พื้นที่ และโรงเรือนโคนม ส่งผลให้ต้นทุนลงที่เพิ่ม สูงขึ้น ส่วนต้นทุนผันแปรสูงขึ้นตามราคาน้ำมันที่มี ราคาสูงขึ้นในปัจจุบัน เปรียบเทียบกับผลตอบแทนที่ ฟาร์มได้รับ จากการขายนํ้านมดิบเพียงอย่างเดียว

การจัดการด้านการผลิตของฟาร์ม

แสงใส ฟาร์ม มีโครีดนมทั้งหมด 100 ตัว โคนมสาว โคนเล็ก โคนมตัวผู้ และโคพักท้องรวมกันอีก 157 ตัว รวมโคนมทั้งหมดภายในฟาร์มคือ 257 ตัว ตาม ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนโคนมภายในฟาร์ม แยกตามช่วงอายุ

รายการ	ตัว
แรกเกิด-4เดือน	17
โคเล็ก-โครุ่น	55
โคสาว-โคสาวพักท้อง	43
โครีดนม	100
โคแห้งนม	30
โคนมตัวผู้	12
รวม	257

ซึ่งโครีดนมให้ผลผลิตเฉลี่ย 14 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน สายพันธุ์โครีดนมที่เลี้ยงคือ พันธุ์โฮลสไตน์ฟรีเชียน เลือด 75% นอกจากนั้นยังมีการเลี้ยงโคสายพันธุ์เนื้อ และ โคนมตัวผู้ เพื่อขุนขายให้แก่โรงฆ่าสัตว์มาตรฐาน ในแถบอำเภอกำแพงแสนอีกด้วย การจัดการทางด้านการผลิตแบ่งเป็น 6 ด้านได้แก่ การจัดการด้านการรีด นํ้านมโค การจัดการด้านอาหารสัตว์ การจัดการด้านการสืบพันธุ์การให้ลูก การจัดการด้านสุขภาพโคนม การจัดการด้านเทคโนโลยีทางการผลิตที่เกี่ยวข้อง และการจัดการด้านของเสียที่อยู่ภายในฟาร์ม

การจัดการด้านการรีदनํ้านมโค จาก การศึกษา พบว่า แสงใสฟาร์ม รีดนํ้านมดิบจากโครีด นมที่มีทั้งหมด 100 ตัวภายในฟาร์ม โดยเครื่องรีด นํ้านมดิบแบบกึ่งอัตโนมัติ ในระบบ Pipeline chain หรือระบบส่งนมรวมถึงรวมนม ซึ่งมีทั้งหมด 5 หัวรีด ซึ่งโรงเรือนรีदनมจัดสร้างเป็นแบบก้างปลา โคนจะ เข้ารีดได้ครั้งละ 10 ตัว ทำการรีदनํ้านม 2 ช่วงเวลาใน แต่ละวันคือ เวลาเช้าเริ่ม 05:00 นาฬิกา ถึงรีดเสร็จ 08:30 นาฬิกา ส่วนในเวลาเย็นเริ่มรีदनมอีกครั้งใน ช่วงเวลา 14:30 นาฬิกา รีดนํ้านมเสร็จสิ้นในเวลา

17:45 นาฬิกา ของทุกวัน ซึ่งในการรีดนมจะมีแรงงานหลัก คือแรงงานครอบครัวประจำอยู่ทุกวัน ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแรงงานที่ใช้สำหรับการรีดน้ำนมโค เนื่องจากโครีดนมภายในฟาร์มจะจดจำกลิ่น และเสียงของคนรีด หากเมื่อใดที่เปลี่ยนแรงงานคนใหม่ไปทำการรีดนม ผลผลิตน้ำนมในวันนั้นจะลดลงทันที

การจัดการด้านอาหารสัตว์ แบ่งเป็นการจัดการด้านอาหารหยาบ และอาหารข้น ซึ่งอาหารหยาบนั้น ได้แก่ หญ้าแพงโกล่าที่ทางฟาร์มผลิตไว้เอง และเปลือกข้าวโพดสีหวานจากโรงงานอุตสาหกรรมใกล้เคียง ซึ่งทางฟาร์มมีการหมักหญ้า และเปลือกข้าวโพดหวาน เพื่อการกักตุนอาหารหยาบสำหรับโคนมในช่วงฤดูแล้งที่อาหารหยาบขาดแคลน ส่วนวัตถุดิบสำหรับผลิตอาหารข้นสำหรับโคนมนั้น แสงใสฟาร์มจะมีการติดต่อโดยตรงทั้งกับโรงงานผู้ผลิตวัตถุดิบ และตัวแทนจำหน่ายวัตถุดิบอาหารสัตว์เอง โดยจะติดต่อให้ผู้ผลิตหรือตัวแทนจำหน่าย นำวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่ทางฟาร์มต้องการมาส่งตรงภายในฟาร์ม และเก็บไว้ที่โรงเรือนเก็บวัตถุดิบอาหารสัตว์ของฟาร์ม แต่ทั้งนี้ฟาร์มจะเลือกวัตถุดิบที่ราคาถูกกว่า แต่มีสารอาหารที่สามารถทดแทนกับวัตถุดิบชนิดอื่น ๆ ที่ราคาแพงกว่ากันได้ เนื่องจากทางฟาร์มมีโปรแกรมในการคำนวณสูตรอาหารสัตว์ จึงสามารถปรับเปลี่ยนวัตถุดิบอาหารสัตว์ได้ หากวัตถุดิบอาหารสัตว์ตัวใดมีราคาแพงเกินไป ก็สามารถปรับเปลี่ยนไปใช้วัตถุดิบตัวอื่นที่มีสารอาหารใกล้เคียงกัน แต่ราคาต่ำกว่าได้ ทั้งนี้ทางฟาร์มมีโรงเรือนสำหรับกักเก็บวัตถุดิบอาหารสัตว์ทุกประเภท ตั้งแต่วัตถุดิบประเภทโปรตีน เช่น กากถั่วเหลือง ปลาป่น กระดุกป่น เป็นต้น วัตถุดิบประเภทพลังงาน เช่น กากมันสำปะหลัง รำหยาบ ปลาขี้ขาว และวัตถุดิบประเภทวิตามิน แร่ธาตุต่าง ๆ สำหรับอาหารที่แจกจ่ายให้กับโคนมทั้งหมดภายในฟาร์ม เป็นอาหาร TMR (Total mixed ration) หรืออาหารผสมรวม ที่นำอาหารหยาบคือหญ้าหรือฟางข้าว ผสมกับวัตถุดิบอาหารข้น เช่นกากถั่วเหลือง รำหยาบ และไว

ตามินแร่ธาตุ ซึ่งมีข้อดี คือโคจะไม่สามารถเลือกกินเฉพาะอาหารข้นที่โคชอบกว่า ส่งผลทำให้ประสิทธิภาพในการย่อยอาหารเพื่อนำสารอาหารไปสร้างน้ำมนั้นเพิ่มขึ้น (สมชาย, 2541) ปริมาณอาหารผสมเสร็จหรือ TMR ที่แจกจ่ายให้กับโคนมภายในฟาร์มจะแยกตามโคนมที่สามารถให้ผลผลิต โคนมที่ไม่ให้ผลผลิต และโคนมเล็ก 1 เดือน – 4 เดือนโดยมีความแตกต่างของของเปอร์เซ็นต์โปรตีนในอาหารที่ผสมไว้ โดยโครีดนมจะจ่ายอาหารที่มีโปรตีน 16% โคนมที่ไม่ให้ผลผลิตจ่ายอาหารที่มีโปรตีน 14% ส่วนโคนมอายุ 1 เดือน – 4 เดือนจ่ายอาหารที่มีโปรตีน 18% .ส่วนปริมาณอาหารที่แจกจ่ายให้โคนมช่วงระยะต่าง ๆ ทั้ง 257 ตัว ดังกล่าวแสดงตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปริมาณอาหาร TMR ที่แจกจ่ายให้แก่โคนมภายในฟาร์ม (เฉลี่ยกิโลกรัมต่อวัน)

รายการ	กิโลกรัม ต่อวัน
โครีดนม (โคนมที่ให้ผลผลิต)	2,500 (16 % โปรตีน)
โคนมที่ไม่ให้ผลผลิต	2,400 (14% โปรตีน)
โค 1 เดือน – 4 เดือน	300 (18% โปรตีน)
รวม	3,200

การจัดการด้านการสืบพันธุ์ และการให้ลูกจากการผลการศึกษา พบว่า ตั้งแต่การจับสัด จนถึงการผสมเทียม ทำโดยแรงงานของสมาชิกในครัวเรือน กล่าวคือ การจับสัด ทำโดยการสังเกตอาการของโคนมในฝูง หากมีอาการจึงทำการสังวตรวจ หากพบว่า โคตัวนั้นสามารถผสมเทียมได้แล้ว จึงทำการผสมเทียม ซึ่งน้ำเชื้อพ่อพันธุ์โคนม ได้นำเข้าจากตัวแทนจำหน่ายน้ำเชื้อโคนมจากหลายบริษัท เฉลี่ยราคาต่อ 1 CC เท่ากับ 120-150 บาท แต่อย่างไรก็ตาม แสงใสฟาร์มไม่สามารถควบคุมอัตราการผสมติดของโคนมในฟาร์มได้ในครั้งเดียว อัตราการผสมติดเฉลี่ยต่อตัวคือ 3

ครั้ง ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยที่สูง เป็นการเสียต้นทุนในส่วนนี้ไปค่อนข้างสูง

การจัดการด้านสุขภาพโคนมในฟาร์ม แสงไสฟาร์ม มีการจัดทำโปรแกรมวัคซีน เพื่อป้องกันโรค 2 ชนิดตามมาตรฐานที่กรมปศุสัตว์กำหนดไว้คือ ปากเท้าเปื่อย และโรคแท้งติดต่อ เฉลี่ย 2 ครั้งต่อปี มีคอกพักรักษาโคป่วยแยกออกจากฝูงโคปกติ กรณีมีโคป่วยจะมีทีมสัตวแพทย์จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มาดูแล แต่แสงไสฟาร์มไม่สามารถควบคุม หรือป้องกันเชื้อโรคที่ติดมากับผู้ที่เข้าฟาร์ม เพราะทางฟาร์มไม่มีบ่อน้ำยาฆ่าเชื้อโรคให้กับรถที่ผ่านเข้าออกก่อนเข้าสู่ตัวฟาร์ม และไม่มีชุดปลอดเชื้อสำหรับบุคคลที่จะเข้าเยี่ยมชมฟาร์ม เนื่องจากทางฟาร์มไม่มีรั้วกั้นเขตของฟาร์ม จึงทำให้มีการเข้า ออกฟาร์มได้หลายทาง

การจัดการด้านเทคโนโลยีทางการผลิต แสงไสฟาร์ม นำเข้าเทคโนโลยีที่ช่วยในการดำเนินงานการผลิตโคนม เพื่อแก้ไขปัญหาแรงงานคนที่ขาดแคลนในภาคการเกษตร จากการสัมภาษณ์พบว่า มีการนำเข้าเทคโนโลยีเครื่องจักรกลการเกษตรขนาดใหญ่ที่ทันสมัยจากต่างประเทศ โดยผ่านตัวแทนจำหน่ายในประเทศไทย จุดประสงค์ เพื่อลดระยะเวลากิจกรรมการดำเนินงาน และลดการใช้แรงงานคน เช่น เครื่องผสมอาหาร และแจกจ่ายอาหารสัตว์ ซึ่งสามารถประหยัดเวลาในการผสมและแจกจ่ายอาหารสัตว์แก่โคนมทั้งหมดภายในฟาร์ม อีกทั้งยังประหยัดแรงงานในการทำงาน แต่ทางฟาร์ม ยังคงประสบปัญหาในการดูแลรักษาเครื่องจักร เนื่องจากไม่มีความรู้ในการบำรุงรักษา จึงทำให้เสียค่าใช้จ่ายส่วนนี้ไปค่อนข้างมาก

การจัดการด้านของเสียภายในฟาร์ม จากการสำรวจ พบว่า แสงไสฟาร์ม มีบ่อน้ำบำบัดน้ำเสียที่อยู่ในฟาร์มทั้งหมด 4 บ่อ ซึ่งประจำอยู่แต่ละโรงเรือนคือโรงเรือนโคริดนม มีทั้งหมด 2 บ่อ โรงเรือนโครุ่น-โคสาว 2 บ่อ ซึ่งบ่อน้ำบำบัดน้ำเสียทำหน้าที่รองรับน้ำเสีย

ที่เกิดจากการล้างทำความสะอาดโรงเรือนต่าง ๆ เพื่อกรองของเสียจากมูลโค จากนั้นจะปล่อยน้ำบางส่วนลงในบ่อเลี้ยงปลาที่มีอยู่ภายในฟาร์ม หรือปล่อยลงสู่ลำห้วยสาธารณะต่อไป นอกจากบ่อน้ำบำบัดน้ำเสียแล้ว ทางฟาร์มยังมีบ่อแก๊สชีวภาพขนาด 3 ไร่หรือ ซึ่งสามารถผลิตแก๊สหุงต้มไว้ใช้ในครัวเรือน ได้อย่างเพียงพอ ส่วนเศษอาหารที่เหลือจากรางอาหารโคในฟาร์มและกากตะกอนมูลสัตว์ที่ได้จากบ่อน้ำบำบัดน้ำเสีย เคยมีการนำมาทำปุ๋ยหมัก เพื่อใช้บำรุงดิน หรือเป็นปุ๋ยในแปลงปลูกพืชอาหารสัตว์ของทางฟาร์ม แต่ปัญหาที่พบก็คือทางฟาร์มไม่สามารถทำปุ๋ยหมักได้หากขาดแคลนแรงงาน ซึ่งเศษอาหารหรือมูลโค ก็ยังคงเป็นเพียงสิ่งที่เหลือทิ้งทั่วไปภายในฟาร์ม

ตารางที่ 3 ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตโคนม.

ต้นทุนและผลตอบแทน	บาทต่อปี
ต้นทุนผันแปร	4,500,000
ต้นทุนคงที่	2,117,404
ต้นทุนรวม	6,617,404
ราคาน้ำนมดิบต่อกิโลกรัม.	17.00
ผลตอบแทนทั้งหมด	8,066,500
กำไรสุทธิ	1,449,096

การจัดการด้านการตลาด

แสงไสฟาร์ม มีแหล่งจำหน่ายน้ำนมดิบเพียงแหล่งเดียว คือ สหกรณ์ผู้รวมน้ำนมดิบของเอกชน ชื่อศูนย์รวมน้ำนมดิบศิริโชค อำเภอตามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งแสงไสฟาร์มมีการขายน้ำนมดิบเพียงผลิตภัณฑ์เดียว โดยใช้ยานพาหนะ คือ รถยนต์กระบะ 4 ล้อ บรรทุกน้ำนมดิบจากฟาร์ม สู่อู่สหกรณ์ผู้รวบรวม เป็นระยะทางโดยรวม 6 กิโลเมตรต่อวัน ซึ่งมีค่าใช้จ่ายอันเกิดจากการขนส่งน้ำนมดิบวันละ 60 บาท คือเดือนละ 1,800 บาทโดยส่งน้ำนมดิบวันละ 2 เที่ยว เข้า เวลา 9:00 นาฬิกา และเวลาเย็น เวลา 18:00 นาฬิกา

ผลผลิตน้ำมันดิบเฉลี่ยที่นำไปจำหน่ายต่อวันของฟาร์ม คือ 1,300 กิโลกรัม ซึ่งขายได้ในราคา กิโลกรัมละ ใน ราคา กิโลกรัมละ 17.00 บาท รวมรายรับทั้งหมดจากการขายน้ำมันดิบต่อวัน 22,100 บาทต่อวัน ซึ่งเพียงพอ เฉพาะต้นทุนค่าอาหาร โคนม และต้นทุนผันแปร บางส่วน

การวิเคราะห์จุดแข็ง และจุดอ่อนของแสงไสฟาร์ม

จุดแข็ง (Strengths)

1) ด้านการจัดองค์กร มีสามประการคือ ประการแรกเจ้าของฟาร์มเป็นคนมุ่งมั่น และมี ประสิทธิภาพมาก ศึกษาเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อ พัฒนาการผลิตโคนมในฟาร์มอยู่เสมอ ประการที่สอง มีพื้นที่เหมาะสมในการตั้งฟาร์มและประการที่สาม สมาชิกในครัวเรือนช่วยเหลือในการประกอบอาชีพ เป็นอย่างดี

2) ด้านการจัดการทางการเงิน มีจุดแข็งอยู่ เพียงประการเดียวคือ มีแหล่งเงินกู้ยืมเพื่อใช้ในการ ดำเนินกิจการการเลี้ยงโคนม

3) ด้านการจัดการการผลิต พบว่ามีจุดแข็งอยู่ สี่ประการ คือ ประการแรก มีแหล่งอาหารหยาบ เพียงพอต่อความต้องการของโคนมทุกตัวในช่วงฤดู แล้ง ประการที่สอง มีเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ ใน การผลิตประการที่สาม ฟาร์มสามารถเลือกน้ำเชื้อ คุณภาพดี เพื่อทำการผสมพันธุ์ให้แก่แม่โคนมในฟาร์ม และประการสุดท้ายคือ ฟาร์มได้รับการรับรอง มาตรฐานฟาร์มโคนมที่ดีและเหมาะสม

4) ด้านการจัดการทางการตลาด พบว่าจุด แข็งก็มีแหล่งรับซื้อน้ำมันดิบที่แน่นอน

จุดอ่อน (weakness)

1) การจัดองค์กร พบว่าจุดอ่อนของแสงไส ฟาร์มมีอยู่สองประการคือ ประการแรก อำนาจการ ตัดสินใจอยู่ที่เจ้าของฟาร์มเพียงคนเดียว ประการที่สอง ขาดการวางแผนระบบการจัดสรรงานอย่างลงตัว

2) การจัดการทางการเงิน มีจุดอ่อนที่พบอยู่ เพียงประการเดียวคือ ขาดความรู้ในการจัดทำบัญชีที่ เป็นระบบ และสามารถตรวจสอบย้อนหลังได้

3) การจัดการทางการผลิต พบว่ามีจุดอ่อนอยู่ สี่ประการได้แก่ประการแรกขาดแคลนแรงงานในภาค การเกษตร ประการที่สองขาดความรู้ในการบำรุงรักษา เครื่องมือและเครื่องจักรเบื้องต้น ประการที่สามไม่ สามารถป้องกันเชื้อโรคที่เข้าสู่ฟาร์มได้ดีเนื่องจาก ฟาร์มมีทางเข้าออกได้หลายทาง และประการสุดท้าย คือการจัดการของเสียภายในฟาร์มขาดประสิทธิภาพ

4) การจัดการด้านการตลาด มีจุดอ่อนที่พบ อยู่ประการเดียวคือ ราคาน้ำมันดิบผันแปร ไปตาม จำนวนแบคทีเรียในน้ำมันที่เพิ่มขึ้นในการตรวจ จำนวนแบคทีเรียในน้ำมันดิบต่อชั่วโมงของสหกรณ์ รับซื้อน้ำมันดิบ

การวิเคราะห์โอกาส และอุปสรรคของแสงไสฟาร์ม

โอกาส (Opportunities)

1) ด้านการจัดองค์กร พบว่าแสงไสฟาร์มมี โอกาสจากสภาพแวดล้อมภายนอกคือแหล่งรับซื้อ น้ำมันดิบที่กระจายอยู่บริเวณใกล้เคียงกับที่ตั้งของ ฟาร์ม

2) ด้านการจัดการทางการเงิน แสงไสฟาร์มมี โอกาสคือกองทุนเงินกู้ยืมทางภาคการเกษตร ที่ กำหนดให้ธนาคารปล่อยสินเชื่อให้แก่เกษตรกร

3) ด้านการจัดการทางการผลิต พบว่ามี โอกาสอยู่เพียงประการเดียวคือการได้รับบริการต่าง ๆ จากหน่วยงานของภาครัฐในการช่วยเหลือในการเลี้ยง จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน เรื่องการควบคุมและป้องกันโรคในฝูงโคนม เป็นต้น

4) การจัดการด้านการตลาด พบว่า โครงการ นมโรงเรียน การกำหนดมาตรฐานราคาขั้นต่ำในการ รับซื้อน้ำมันดิบของเกษตรกร จากรัฐบาล การ ประชาสัมพันธ์ถึงประโยชน์ของการดื่มน้ำมันโค และ กระแสรักสุขภาพ เป็น โอกาสของการขยายตลาด น้ำมันดิบในอนาคต

อุปสรรค (Threats)

- 1) ด้านการจัดองค์กร พบว่าจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นทำให้มีความต้องการที่อยู่อาศัยมากขึ้น พื้นที่ทางการเกษตรถูกจับจอง และทำเป็นที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น มีอุปสรรคในการขยายตัวของฟาร์มในอนาคต
- 2) ด้านการจัดการทางการเงิน พบว่า มีอุปสรรคอยู่สองประการคือ คือสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่สูงขึ้น
- 3) ด้านการจัดการทางการผลิต อุปสรรคที่พบมีอยู่สามประการคือ ประการที่หนึ่งราคาน้ำมันที่ปรับตัวสูงขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ประการที่สองสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง โลกร้อนขึ้นทำให้ผลผลิตน้ำมัน และสุขภาพของโคนมแย่ลง ประการสุดท้ายคือขาดการพัฒนาและปรับปรุงพันธุ์โคนมที่เหมาะสมกับสภาพอากาศของประเทศไทย
- 4) การจัดการด้านการตลาด พบว่ามีอุปสรรคอยู่สองประการคือประการแรกผลกระทบจากการเปิดเขตการค้าเสรี ไทย-ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ประการที่สองคือภาวะการแข่งขันระหว่างน้ำมันจากพืชและสัตว์ เช่น น้ำมันถั่วเหลือง

สรุปผลการศึกษา

แสงใส ฟาร์มมีการวางแผนสำหรับการจัดการด้านการผลิตไม่ครอบคลุมทั่วถึง มีเพียงบางส่วนที่สามารถจัดการได้ดี เพราะอาศัยประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนมมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา เช่น ด้านวัตถุดิบอาหารสัตว์ และด้านเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในฟาร์ม แต่ทางด้านการจัดการด้านแรงงาน และการแบ่งหน้าที่ให้เป็นระบบระเบียบ แสงใสฟาร์ม ยังไม่สามารถจัดการได้ ประกอบกับ การควบคุมต้นทุน ค่าใช้จ่ายผันแปรอื่น ๆ เช่น ค่ายารักษาโรคของสัตว์ ที่นอกเหนือจากการทำวัคซีนป้องกันโรค 2 ชนิดดังที่กล่าวมาแล้ว หรือ ภาระในการจ่ายค่าน้ำเชื้อ เนื่องจากผสมไม่ติดของโคนมในฟาร์ม ซึ่งหาก แสงใสฟาร์มสามารถจัดการแก้ไขปัญหาเพียงเรื่องของการ

ผสมเทียมให้ติดลูกในครั้งแรกที่ผสมเทียมได้ แสงใสฟาร์มจะสามารถลดต้นทุนการผลิตลงได้ ส่วนของเสียที่อยู่ภายในฟาร์ม เช่น มูลโค หากมีการนำมาใช้ประโยชน์ด้านการเกษตรอื่น หรือ ส่งออกเพื่อขายเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ฟาร์มอีกทางหนึ่ง นอกเหนือจากการขายน้ำมันดิบ เพียงอย่างเดียว

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดการองค์กรของแสงใสฟาร์ม ควรมีการกระจายงานอย่างทั่วถึง และมีการแบ่งภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบให้ชัดเจน จะทำให้การบริหารองค์กรง่ายขึ้น
2. การจัดการด้านการผลิต แสงใสฟาร์มควรมีการป้องกันเชื้อโรคที่จะเข้าฟาร์ม เช่น ทำบ่อน้ำยาฆ่าเชื้อโรคให้รถยนต์ที่ผ่านเข้าออกฟาร์ม
3. การจัดการด้านของเสียภายในฟาร์ม ควรมีการนำของเสีย คือ มูลโคมาทำการเพิ่มมูลค่า โดยการขายเพิ่มรายได้ หรือนำไปใช้กับการเกษตรด้านอื่น ๆ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณกองทุนสนับสนุนการทำงานวิจัยบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่กรุณาสับสนุนเงินทุนในการทำการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- มานิตย์ วาสุเทพรังสรรค์. (2553). กลยุทธ์ด้านตลาดนมที่ไม่ควรมองข้าม. นิตยสารธุรกิจโลนม, 2(15), 62-69.
- สมชาย จันทน์ผ่องแสง. (2541). การเลี้ยงโคนม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.